

École Doctorale Régionale en Sciences
Sociales

*Directii și teme de cercetare în
studiile de gen din România*

Atelier

Colegiul Noua Europă
București
5 iulie 2002

VoluM coordonat de
Ionela Băluță
Ioana Cîrstocea

Colegiul Noua Europă

Redactor: Irina Vainovski-Mihai

SERIA DE PUBLICAȚII RELINK

Direcții și teme de cercetare în studiile de gen din
România

Copyright © 2003 – École Doctorale en Sciences
Sociales. Europe Centrale și Colegiul Noua Europă

ISBN 973-85697-5-3

STUDIILE DE GEN LA ȘCOALA NAȚIONALĂ DE ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

LILIANA POPESCU

Preocupările pentru studiile de gen la Școala Națională de Studii Politice și Administrative datează de pe la mijlocul deceniului nouă, dar anul de înființare al unui program instituționalizat a fost 1998, sub titulatura de *Masterat de Studii de Gen*. A fost primul program de acest tip din România și singurul până la jumătatea anului 2002. Începând cu anul universitar 2001–2002, masteratul poartă numele de *Masterat de Gen și Politici Publice*. Această formulă este mai adecvată profilului Facultății de Științe Politice din cadrul SNSPA, unde își desfășoară activitatea.

Meritul inițiativei înființării Masteratului și al coordonării lui ulterioare aparține doamnei profesor universitar doctor Mihaela Miroiu, care la vremea respectivă era decan al Facultății de Științe Politice și care a reușit să ralieze un număr de oameni interesați să dea contur acestui masterat. În dezvoltarea programului au fost și sunt implicate o serie de cadre didactice cunoscute în țară și în străinătate: Mihaela Miroiu (Filosofie feministă și Teorii politice feministe), Aurora Liiceanu (Psihologia genului), Renate Weber și Roxana Teșiu (Drepturile femeilor), Laura Grünberg (Sociologia genului), Daniela Roventța Frumușani (Gen și mass-media), Liliana

Popescu (Politici de gen), Ștefania Mihăilescu (Istoria feminismului românesc), Doina Olga Ștefanescu (Gen și educație), Otilia Dragomir (Gen, limbaj și putere – Sociolingvistică feministă), Sergiu Vintilă (Gen și globalizare) și Adrian Miroiu (Politici publice și Filosofie politică).

Masteratul poartă acum denumirea de *Gen și Politici Publice* nu doar din motive instituționale ci și pentru că studiile oferite se doresc a fi puse în slujba schimbării politicilor publice din această țară. Acest lucru se și întâmplă, într-o măsură mai mare sau mai mică. De pildă Laura Grünberg, prin poziția ei de președinte al societății *AnA*, s-a angajat acum un an și a dus la bun sfârșit, un proiect care conține o serie de studii de politici publice (*policy paper*) de gen, relativ la integrarea României în U.E. A identificat un număr de șase cercetători care au lucrat individual la câte o temă specifică, care conținea o perspectivă comparativă. Întregul proiect de cercetare condus de Laura Grünberg se va concretiza într-un volum intitulat *Gen și integrare europeană* și este de presupus că unii dintre parlamentari își vor arunca un ochi pe această lucrare – cel puțin cei care sunt membri ai Comisiei de Integrare Europeană. Partidele politice, membrii acestora, experții parlamentari, organizațiile neguvernamentale interesate de această zonă, vor folosi cele scrise în acest viitor volum. Deci se face ceva în sensul influențării politicilor publice. Proiectul a fost unul complex, care a depășit ambițiile unui proiect de cercetare. A fost organizată și o întâlnire la Palatul Parlamentului, în martie 2002, cu participarea negociatorului șef al României cu Uniunea Europeană, domnul Vasile Pușcaș, cu parlamentari, parlamentare și alte oficialități, reprezentanți ai ONG-urilor, ai mass media, în care au fost ridicate problemele cercetate și prezentate în acele *policy papers*.

Printre studentele Masteratului am avut lidere de organizaţii neguvernamentale, proeminente în România, cum ar fi doamna Dina Loghin, care a fost iniţiatoarea şi este preşedinta organizaţiei *Şanse egale pentru femei* la Iaşi, sau Irina Barbălată, fondatoarea asociaţiei *Pro-Women*. Aceasta este o altă modalitate de a contribui la schimbări în domeniul politicilor publice – o modalitate indirectă. Cu cât există mai multe lidere avizate, cu atât mai eficace va fi munca lor de conducere a unor asociaţii cu specific de promovare a drepturilor femeilor şi de diminuare a discriminărilor de gen.

În fiecare an Masteratul are în jur de zece studenţi. De obicei sunt mai mult studente, dar nu este ceva neobişnuit, când e vorba de aceste studii. Totuşi, anul acesta, proporţia este de 4 la 6 (bărbaţi, respectiv femei) şi studenţii sunt foarte interesaţi şi activi în seminarii. Studentele şi studenţii lucrează la proiecte de cercetare de-a lungul anului universitar, sub îndrumarea profesorilor. Fiecare profesor îşi realizează planul propriu de evaluare a studenţilor şi în cadrul acestui plan activitatea studenţilor presupune şi o parte de cercetare, fie în grup, fie individuală.

O serie de cursuri din cadrul Masteratului sunt oferite şi anilor terminali de la Facultatea de Ştiinţe Politice, dar şi altor masteranzi în Politici Publice, Guvernare şi Dezvoltare Instituţională, Ştiinţe Politice, Relaţii Internaţionale. Din anul 2000, SNSPA oferă posibilitatea de a face cercetare pentru obţinerea doctoratului în ştiinţe politice. Unii absolvenţi de master fac această opţiune şi se înrolează în programul de doctorat cu teme de analiză politică de gen. Absolvenţii se înscriu ulterior pe orbita unei cariere în zona universitară, a cercetării, în organizaţii neguvernamentale, instituţii guvernamentale şi în mass media.

În ceea ce privește dificultățile pe care le întâmpină programul de studii de gen de la SNSPA, aş spune că sesizez o carență în coordonarea cadrelor didactice de la Masterat cu privire la conținutul cursurilor, seminariilor, tematicii. Ne coordonăm prea puțin în ce privește conținutul, metodologia și ceea ce urmărim prin Masterat înspre formarea studenților, respectiv a absolvenților. Cred că este loc de mai multă coerență. E posibil ca aceasta să se datoreze și unei lipse de experiență și faptului că suntem încă la început.

Legat de programul de studii de gen, tot prin contribuția crucială a Mihaelei Miroiu, a fost inițiat un program al Editurii Polirom, *Studii de Gen*, prin care se publică lucrări în domeniu și care are un succes din ce în ce mai mare la publicul cititor. În orice caz, este o victorie faptul că s-a reușit inițierea acestei serii de studii de gen. Aș vrea să menționez un volum din această serie, lansat în vara anului 2002, la care am contribuit mai multe cadre didactice de la SNSPA: *Lexiconul feminist* (editoare Otilia Dragomir și Mihaela Miroiu). Acesta este practic unicul volum de informare fundamentală în domeniul feminismelor, a conceptelor de bază, și care este adresat mării mase a cititorilor români. După cunoștința mea, este primul volum care are această ambiție, de a informa marele public în privința conceptelor fundamentale, a principalelor idei și teorii feministe.

Alături de *Lexiconul Feminist*, cele mai importante colaborări editoriale cu editura Polirom, în cadrul colecției de Studii de Gen, sunt următoarele lucrări:

- *Convenio. Despre natură, femei și morală* (Mihaela Miroiu);
- *Femei, cuvinte și imagini* (Adina Brădeanu, Otilia Dragomir, Daniela Rovența Frumușani);
- *(R)evoluții în sociologia feministă* (Laura Grünberg);
- *Din istoria feminismului românesc* (Ștefania Mihăilescu);

- *Dreptul de a fi femeie* (Renate Weber, Roxana Teșiu);
- *Aspecte de gen ale muncii în satul românesc* (Valentina Marinescu);
- *Patriarhat și emancipare în gândirea politică românească* (ed. Maria Bucur).

În afara acestor volume, toate rezultat al cercetării în contextul programelor Masteratului, sunt în pregătire alte viitoare publicații pe teme de *Teorie politică feministă, Gen și politici publice, Genul în discursul comunist, Genul în presa scrisă și în audiovizualul românesc, Femei în mediul rural, Femeile din comunitatea rroma, Gen și practici ale bisericilor, Trafic de femei și prostituție voluntară, Femei deținute ș.a.* Rezultatele acestor cercetări sunt în curs de publicare la Editura SNSPA Politeia.

În ceea ce privește activitatea de cercetare, Masteratul are sprijinul Centrului de Dezvoltare Curriculară și Studii de Gen *Filia*, colaborează cu Societatea de Analize Feministe *AnA* și cu revista *AnaLize*, cu Institutul de Studii ale Dezvoltării, cu Grupul Interdisciplinar pentru Studii de Gen de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj, cu Indiana University (Bloomington, SUA), Manchester University (Marea Britanie).

Închei, răspunzând provocării doamnei Aurora Liiceanu referitoare la faptul că studiile de gen sunt altceva decât studiile feministe. Eu nu văd o diferență de esență între studiile de gen și studiile feministe. Ele diferă doar în sensul că studiile feministe sunt în mod declarat puse în slujba schimbării tipului de relații de gen actuale înspre beneficiul femeilor și, implicit, în beneficiul bărbaților. Deci cred că studiile feministe sunt studii de gen – adică studii extrem de complexe și din multiple perspective ale relațiilor de gen – doar că studiile feministe conțin o componentă de activism, de mobilizare și

conștientizare preponderent a femeilor privind discriminările existente. Da, cred că acesta este elementul pe care îl adaugă feminismul studiilor de gen. Eu am ezitări majore în ce privește exprimarea radicală a feminismului de tipul Andreea Dworkin – Catherine MacKinnon. Dar fundamental, consider că ele vor să facă ceea ce și noi vrem să facem. Deci sunt tolerantă în ceea ce privește multiplicitatea viziunilor care se referă la schimbarea poziției femeilor în societate și a balanțelor de puteri, a modurilor de afirmare a femeilor în societate. Cred că nu există feminism, ci doar feminisme: o familie mare și diversă, în care asemănarea de familie este ideea emancipării femeilor – care, obligatoriu, presupune și emanciparea bărbaților.